

ԿԵՆՏՐԱԼԱՏՄ ԿԱՆԱԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԳԱՆԳ՝ ուՆմի ու թիվ 1 ավագ դպրոց

Ավարտական հետազոտական

Լճիասունք

Առարկա

Լճիադասարանի ուՆ

Թեմա

Լճիադասարանի հետազոտության հիմնական սկզբունքները

Կատարող

Չարեղ Աննուկյան Ծիրակի

Կապի միջնակարգ դպրոց

Դեկավար՝ Կիլ ույ ա Գրիգորյան

Գ ուՆմի . 2023 թ

Բովանդակություն

Լեռնաձուլիչ ուժ	3
Գիտական մեթոդներ և մեթոդիկա	4
Նկարագրական և համեմատական մեթոդ	6
Ղեկավարի հետազոտության մեթոդ	7
Բարոցազգրական հետազոտության մեթոդ	9
Բնական հետազոտության մեթոդներ	10
Վերջնական ուղևորներ	12
Գրականության ցանկ	14

Ներածութիւն

Լքիաբիագրութիւնը, որ երկրագնդի աշխարհագրական թաղանթի տարբեր բաղադրիչն ու սու մասիրող գիտութիւնը ունենքի բարդ համակարգ է, ապրում է սեռական մեթոդաբանական վերագինման նոր, բուն ժամանակաշրջան:

Անցնելով զարգացման երկարատև ուղի, այն նախնիներում էլ մշտապես նորացվել է ու կատարելագործվել, վերանայել է իր փոխհոսով սկսած-մեթոդաբանական ըմբռնումներ:

Լքիաբիագրութիւնը՝ որպէս ինքնուրույն գիտութիւն, ունի հետազոտութիւն սեփական առարկան և մեթոդները: Կողի ժամանակաշրջանում աշխարհագրութիւնն առջնօրէն աւելանաբարձրական ու առանցքային գերիշնդիրն է միավորել բնութիւնը, բնակչութիւնը, տնտեսութիւնը մասին սեռական պարսկերացումները՝ կիրառելով աշխարհագրութիւնն տարատեսակ հետազոտման մեթոդները: Լքիաբիագրութիւնը որպէս ինքնուրույն գիտութիւն ունի իր հետազոտութիւն սեփական առարկան և մեթոդները:

Լքիաբիագրական գիտելիքները, տեսութիւնը ու օրինակաբանութիւնը ունենքը կարող են հավասարակշռական լինել, եթէ ստացվել են գիտական հասուն մեթոդներով:

Լքիաբիագրութիւնն հետազոտման մեթոդները ու սու մասիրվում են 10-րդ դասարանի ծրագրում և եթէ ուրաքանչև ուր մեթոդի վերաբերյալ հետաքրքիր գործնական աշխատանք հանձնարարվի, ապաստվորողները ավելի հեշտ արակտիկ վործի վրակ ուրացնեն դասայ ուրը: Իհարկէ ակտիւ է հաշվի առնել դարոցի սեղանքը, պոյ ոք մոտակայ բում կագետ կամ գետակ որպէսզի հանձնարարվի և հնարավոր լինի իրականացնել այդ աշխատանքը: Նախանքն է, որոնել և գտնել աշխարհագրութիւնն հետազոտման մեթոդների գործնական ուղղվածութիւնն բարձրացման ուղիները: Նախակային է ու սու մասիրել աշխարհագրութիւնն հետազոտման ավելի պոդիական և կիրառելի մեթոդները դասավանդման գործընթացում:

Գիտական մեթոդներ և մեթոդիկա

Հասարակական սջխադիսգրու թջ ան գիսու թջ ան հիվք և ու ղենիշ Է հանդիսանում մեթոդաբանու թջ ու նը, որն իրենից ներկայ սցնում Է հետադրական մոստցու մների, գիսական գործու նեու թջ ան ձների և մեթոդների մաին ու սմու կք: Աեթոդաբանու թջ ու նն իր մեջ ներառում Է ճանսչ ողու թջ ան մոստցու մներ, մեթոդների մի ամբողջական համակարգ Է կառուցված որոշակի սրամաբանական սկզբու կքների հիման վրա և անհրաժեշտ Է հենց կառուցողական գիսու թջ ան զարգացման համար: Աստցու մը ճանսչ ողական գործընթացի մեթոդաբանական կողմնորոշում Է, որն ու նի ռազմավարական ու ղղվածու թջ ու ն:

Աջխադիսգրու թջ ան գիսական հետադրու թջ ու նների մեթոդները կարելի Է խմբավորել հետևյալ կերպ

1. Հանընդիսանու ը մեթոդներին են վերաբերում մ ղիսլ եկտիկական, ինդու կցիսլի, ղեդու կցիսլի, վերլ ու ձական, համադրման, նմանակու թջ ան, նկարագրու թջ ան և այլ մեթոդներ:
 2. Համագիսական մեթոդներ, ղրանք կիրառելի են գիսու թջ ան բու որ ճյ ու ղերի համար: Չիհնակ սքոմական, մաթեմատիկական, համակարգայի ին, նկարագրական և այլ ն:
 3. Աջճու ոլսլ ին մեթոդների համակարգում առանձնացնում են քարտեզագրական, շրջանացման, հսշվեկշռայի ն, սոցու ոգիական, ցիկլ սլ ին, վիճակագրական մեթոդները:
 4. Կոնկրետգիսական մեթոդները կիրառվում են գիսու թջ ան կոնկրետճյ ու ղերի կողմից: Չիհնակ բնական սջխադիսգրու թջ ան համար՝ երկրամիջիկան:
 5. Տեղեկատվու թջ ան սսացման մեթոդները մեճ մասամբ հանդես են գալիս սլյ սլ ների սսացման, հսշվառման սեիհիկական միջոցների ու գործողու թջ ու նների ձևով: Չիհնակ ոսշսայի ին, ղիստանցիոն մեթոդները:
 6. Տեղեկատվու թջ ան Էմպիրիկ և սեսական ընդիսանրացու մների մեթոդները ղասակարգման, շրջանացման, քարտեզագրման, համեմատական մեթոդները և այլ ն:
 7. Ասցված սեղեկատվու թջ ան մշակման մեթոդներ և սեիհիկական եղանակներ ու միջոցներ: Չիհնակ՝ Էլ եկարոնսլ ին հսշվիչ սեիհիկայի ոգաագործու մը:
- Տարբերում են մեթոդների 2 խոշոր խու մբ՝ Էմպիրիկ և սեսական:

Էսնկորիկ մեթոդներից սջխարհագրուլթջ ան մեջ լ այ ն տարածում ու նի դաշտայ ին պոշակվախբայ ին մեթոդը:

Ղաշտայ ին մեթոդի կիրառել իուլթջ ու նը դարոցում շատարոյ ու նավետե, քանի որ սշակերսները բացի գործնական դասը կիրառել ու ց, նանմոտեն լ ինում բնուլթջ անը, նրասաջև ծառացած հիմնափնդիրներին: .ԱՎ Պետրովսկին գախում է, որ անձնավորուլթջ ու նը ձնավորվում է շրջապատող սջխարհի հետմարդու ակսիվ փոխադրեցուլթջ ան պրոցեսում, որը հնարավոր է դառնում նրագործու նեուլթջ ան շնորհիվ:

Լեծ իու մբ են կազմում սեսական մեթոդները /համեմատական, վիճակագրական, մաթեմատիկական և այլ լ /:

Կջխարհագրական օբյ եկսների ու երևույ թների տարածքայ ին կազմակերպան և զարգացման օրինսջ ավուլթջ ու նների բացահայ տու մը կատարվում է մտավոր սրամաբանական գործու նեուլթջ ան միջոցով:

Կջխարհագրական մոդել ովորման մեթոդը կարևոր հետազոտական մեթոդ է, ամենաապրզ սջխարհագրական մոդել ավորան օրինակը դազլ որու սն է:

Այստագրական և համեմատական մեթոդներ

Ակտագրական մեթոդը գիտական ճանաչողության հնագույն և մեթոդներից է: Աշխարհագրագետները ունենում են որոշակի գիտական ճանաչողություններ, որոնք սկսվել են նկատագրական ունեցողություններից:

Աշխարհագրագետները անմիջապես 18-19-րդ դարերը սիրաբերել են **Էմպիրիկ** նկատագրական ունեցողություններ:

Աշխարհագրագետները անգլագրագետները գուցե ընդհանուր առմամբ վերաբերվել են գիտական նկատագրական ունեցողություններին:

Ակտագրական մեթոդներից է նաև պատմական նկատագրական ունեցողությունները:

Աշխարհագրագետները անգլագրագետները նկատագրական բավականաչափ ակտիվ կարգադրությունները կարելի է բաժանել երկու կուլտուրայի:

1. Այն ունեցողությունների ցանկում

2. Այն ունեցողությունների համադրում

Աշխարհագրական նկատագրական ունեցողությունները և հետազոտությունները անորոշ եկանների ինքնատիպ ունեցողությունները և ևս անհանձնահամար կգծերի բացահայտումը:

Հին ունեցողությունների ընդհանուր նկատագրական մեթոդների մեծամասնությունը է, այն կամ այն երկրի, տարածությունների, մշակույթի մասին նկատագրական ունեցողությունները: Այս դրանից դարձող ունեցողությունները անհատները անհանձնահամար նկատագրական մեթոդը կիրառել ունենում են ևս անհատները և պատմագետները:

Համեմատական աշխարհագրական մեթոդի եռությունը ունենում է, որ համեմատելով աշխարհագրական տարբեր օբյեկտներ՝ վործում են բացահայտել դրանց զարգացման ընդհանուր օրինակները ունեցողությունները: Այն որոշակի օբյեկտները կիրառելով վործում են ևս անհատները, թույլ է տալիս որոշել ունեցողությունների մասին օբյեկտների զարգացման պատճառները, գնահատել ունեցողությունների և գործոնների ազդեցությունը ունեցողությունները վրա Այն մեթոդի կիրառումը պահանջում է որոշակի սկզբունքների օգտագործում: Առաջին սկզբունքն այն է, որ կարելի է համեմատել այնպիսի օբյեկտները, որոնք ունեն ընդհանրություն ունեն, իրենց եռությունները և բովանդակությունները ևս միատեսակ են, հարկաբեր՝ համեմատելի: **Չորրորդ** համեմատել մայրաքաղաքը մայրաքաղաքի, մարզը՝ մարզի հետ երկրորդ սկզբունքը հանգում է նրան, որ ևս անհատները համեմատելով օբյեկտների առաջին էական հատկանիշները: **Չորրորդ** տարբեր քաղաքների մարդաշատություն ունեցողությունները, հատկապես ևս: Երրորդ սկզբունքն այն է, որ համեմատությունները անժամանակ անհրաժեշտ է վերլուծել համեմատելով օբյեկտների զարգացման և գործունեությունները անորոշ եկանները ևս անհատները՝ բնական ռեսուրսները, աշխատանքային ռեսուրսները, ռեսուրսապահովվածություն ունեցող, ՏՆՌ-ը, տնտեսական զարգացման մակարդակը:

որակագրի հաշվերը հոսքի պատճույթ ունը: Բոլոր տեղիքները գրանցեցինք նորաարտարում, դասարանում կատարեցինք համապատասխան հաշվարկները:

Պատի լայնությունը ուն	Պատի միջին խորությունը ուն	Լայնական կտրվածքի մակերես S (մ ² քառ.) S=ah
4,7	(9+12+8+6+5):5=8	4,7.8=37,6
Լայնական կտրվածքի մակերեսը S (մ ² քառ.)	Պատի ջրի /լ որակի / կիսությունը ունը v մ/վ	Պատի ջրի ծավալը Q (մ ³ /վ) Q=SV
37,6	0,5	37,6. 0,5=18,8
Լողանի անցած ճանապարհը L (մ)	Լողանի անցած ժամանակը T (վ)	Պատի ջրի պատճույթ ունը V (մ/վ) V= L/T
10	20	10/20=0,5

Բարտեզագրության և հետազոտության մեթոդ.

Փոսակյան հիմունքներով ստեղծված առաջին քարտեզները հաշվի են առել երկրի գնդաձևությունը ունը, ի հայտ են եկել հին Հունաստանում: Իսկ Պտղոմեոսի <<Լեռնագրությունը ուն>> աշխատության ունը ըստ էության աշխարհագրական քարտեզների հավաքածու և քարտեզագրական ձեռնարկ է եղել: Բարտեզագրությունը ունը որակական զարգացում ապրեց Վերածննդի և Լեռնագրական մեծ հայտնագործությունների ժամանակաշրջանում 15-17-րդ դարերում: Լեռնագրական քարտեզագրական նոր պայմաններ, ստեղծվեցին աշխարհագրական նոր քարտեզներ և աղաներ, կատարելագործվեցին քարտեզների մաթեմատիկական հիմքը, դաշտային և գեոդեզիական ու սուսնափորություն ունը, քարտեզաստեղծ մեթոդները, ինչպես նաև քարտեզագրական աշխատանքները:

Քարտեզագրութիւնը ունը ձևավորվեց որպէս 10 ինքնուրույն և գիտութիւնը ուն՝ ամենատարածակերպի մեջ գտնվելով ով գերդեգիական և սոցիալիզմական գիտութիւնը ունենցողի հետ

Քարտեզագրական մեթոդը հանդիսանում է ոչ միայն տարածական կապերի բացահայտման միջոց, այլ և հաճախում սուլ մնաւիրութիւն ան վերջնական նախակ: Ինչպէս Ն. Ապրանսկին է պատահայտվել. «<< ուրպէս չ ուր սոցիալիզմական ու սուլ մնաւիրութիւն ուն սկսվում է քարտեզից և վերջանում է քարտեզով և հանդիսանում է սոցիալիզմական ան երկրորդ լեզուն >>: Այն հնարավորութիւն ուն է ընծերում մի հայտնագործ ընդգրկել ընդգրկան սոցիալիզմական տարածքները, դիտարկել բնական և հասարակական ամենատարբեր երևույթների ստեղծարարութիւնը և տարածական կապերը: Քարտեզի օգնութիւնով կատարվող հետազոտութիւնը շարդեպքերում կարելի է կատարել առանց ստեղծում օբյեկտի անմիջական դիտարկումների, բաւարարվելով կարիներույն սոցիալիզմական, ինչպէս ով հետազոտութիւնը անը հարկացվող ժամանակը և ստեղծարարութիւնը հետաւիրութիւնը ունը: Այս մեթոդը ենթադրում է քարտեզագրման և քարտեզների օգտագործման 4 փուլ՝

1. ստեղծարարութիւն ան ստեղծում և քարտեզների օգտագործում
2. ստեղծարարութիւն ան մշակում և քարտեզի կազմում
3. քարտեզների ու սուլ մնաւիրութիւն, վերլուծութիւնը ուն, նոր ստեղծարարութիւն ան դուրս հանում
4. ստեղծարարութիւն ստեղծարարութիւն ան օգտագործումը եզրակացութիւնը ունենցողի, կանխատեսումների, առաջարկութիւնը ունենցողի համար :

Այդ ուրքում քարտեզներների տարբեր ցուցանիշներ վերլուծելով ով ստանում են քարտեզագրականներ: Կարելի է հանձնարարել տարբեր թեմատիկ քարտեզներից, ինչքան հնարավոր է շատ ինֆորմացիա դուրս բերել, իհարկէ իմանալով ով «<քարտեզի լեզուն >> :

Օրինակ դասարանը բաժանել 2 խմբի՝ **սպախիլ հանգիստի** և **անսպախիլ հանգիստի** կազմակերպողներ:

Առաջին՝ խմբին տալ որևէ ծովի իզոթերմերով քարտեզ, որպէսզի նրանք հասկանան, թե ո՞ր ակում, ո՞ր անսին ինչ ջերմաստիճան է և ըստայնով առաջարկել սուլ ըրիստերին համապատասխան լողակում հանգստանալ :

Երկրորդ՝ անսպախիլ հանգիստ կազմակերպող խմբին, սրամաղրել հորիզոնականներով լեռնա քարտեզ, որից նրանք կարող են որոշել ակումի մեղմաթեք կողմով լեռն բարձրանալը: Այս սոցիալիզմական բարձրացում է սովորողների հետաքրքրութիւնը ունը ու սուլ մնաւիրութիւն ան ,

քարտեզների կիրառումը ան հարցում, ինչպես նաև կարող է օգնել մասնագիտական կողմնորոշման հարցում:

Քանակական մեթոդներ

Դրանք ստիստիստիկա են մեջ կիրառվել են հնագույն և ժամանակներից սկսած և առաջին հերթին կապված են քարտեզային աղյուսակում հետ քարտեզի վրա արտիկերված ստիստիկական օբյեկտներն ու երևույթները քարտեզային աղյուսակում միջոցով ստանում են իրենց քանակական բնութագրերը և բարձրանվում են թվերի ու ստիստիկային լեզվի: Պարաստի քարտեզների վրա կատարվող չափումների միջոցով որոշում են օբյեկտների ստիստիկական կոորդինատները, բարձրությունները, խորությունները, երկարությունները, հեռավորությունները, մակերեսները, ուղղությունները, ծավալները, հորիզոնական և ուղղահիվանային ուղղությունները, և բազմաթիվ քանակական այլ ցուցանիշներ: Ըստեղծում են, քանակական մեթոդի կիրառում է, երբ դեռևս Զա, 3-րդ դարում էրաստիստիկա քարտեզագրում են միջոցով որոշեց երկրագնդի չափերը: Զետագայում քարտեզագրում են բուն զարգացումը մեծապես իրենց քարտեզային աղյուսակի կատարելագործմանն ու տարածմանը: Այժմ այն կիրառվում էր միայն ստիստիկական քարտեզներում, իսկ վերջին տասնամյակներում լայն տարածում գտավ նաև բնագիտական քարտեզագրում են մեջ:

Զետագրում են քանակական մեթոդների խմբում կենտրոնական ստիկա պարկանում է **վիճակագրական մեթոդներին**: Մեթոդների այս խմբի համար, որը լայնորեն կիրառվում է գիտություն և ամենատարբեր ճյուղերում, ընդհանուրը սկզբնական քանակական էլ սկետային ստիկալների հավաքումը, մշակումը և վերլուծությունները են: Գիտական այդ ուղղությունները հետագայում տարալուծվեցին ստիստիկական ստիստիկալում են, ժողովրդագրություն և ստիստիկալում են մեջ: Վիճակագրություն և մեթոդները, կախված հետագրում են նախակից, կարող են լինել սոցիալ-ստիստիկական վիճակագրական կամ մաթեմատիկական վիճակագրական: Վերջին ժամանակներին ավելի պրագմատիկալում են մաթեմատիկական վիճակագրական մեթոդները, որոնք հնարավորություն են տալիս իսկապես ստիստիկալում են վիճակագրական նյութի հիման վրա կատարած հետագրում են ուղղությունները հուսալիությունները ու ճշգրտությունները: Դրանք թափանցում են նաև ավանդական սոցիալ-ստիստիկական վիճակագրական մեթոդների մեջ:

Կ ղ երկու իու մբ մեթոդների սահմանափակ ձևավորվել է մի նոր ուղղությամբ ուն, որը ստացել է մաթեմատիկական վիճակագրական մեթոդ անունը և այն ստրուկուրալ գտել սշխարհագրության ան տարբեր ճյ ուղերում:

Ֆակտորներին կարելի է հանձնարարել դարոցին հետաքրքրող տարբեր թեմաներով հարցաթերթիկներ կազմել և կատարել հարցումներ, պոյ ունքները հավաքագրել, կատարել վերլուծություններ և հետևում ընդունել:

Եզրակացություն

Առիանրացելով սշխարհագրական հետազոտության ան մեթոդների մասին գիտական մեկնաբանությունը ունը և նկարագրությունը ունը՝ վերջնապոյ ունք է, որը գիտական մեթոդի գործընթացների, ձևերի ու գործողությունների պարզաբան է, հետազոտության ուն կատարել ու սեինիկան սեինով ոգիս որը օգտագործվում է նախասկին հասնել ու համար: Իսկ մեթոդաբանությունը ունը վիլ իսոփայ ական կատարողաէ՝ հետազոտական գործընթացների, գիտական գործունեության ան ձևերի և մեթոդների մասին: Ֆխարհագրությունը ունը, որաքս բնական, հասարակական, սեինիկական գիտությունների սահմանափակ ձևավորված գիտություն ուն, իր ուսումնասիրություն ան և հետազոտություն ան նախասկին հասնել ու համար օգտագործում է ոչ միայն իր աբանական զարգացման ընթացքում ձեռք բերած մեթոդները, այլ նաև հարակից գիտությունների մեթոդները և մոտեցումները:

Ֆխարհագրության ան հետազոտման մեթոդները բոլորը կիրառելի են սշխարհագրության ան որաքս գիտություն ուն ձևավորման համար, սակայն ավելի պոդիական են դաշտային, վիճակագրական և մաթեմատիկական մեթոդների կիրառությունը ունը: Դարոցում ուսումնասիրում են սշխարհագրության ան հետազոտման մեթոդներից մի քանիսը, որոնք նրանց պարկերացում են տպի սշխարհագրության ան որաքս գիտություն ան մեթոդաբանություն ան մասին: Յուրաքանչյուր մեթոդի կիրառությունը ունը գործնականում սովորողների մոտամրամարում է անցած նյ ու թը: Կ սաքս օրինակ, քարտեզագրական մեթոդի ուսումնասիրությունը ունը թույլ է տպի թեմատիկ քարտեզների միջոցով ցանկապի ինֆորմացիայի հավաքում և կիրառություն տարբեր ոլ որսներում:

Դաշտային հետազոտության ան մեթոդի կիրառությունը ունը, գեսի մոտա ավում մներ կատարել ու օրինակով, սովորողների մոտա ձևավորում է անհրաժեշտ տպի պետերի հավաքման

կարողութիւն ունենալ: Օրինակ՝ համեմատել գետի ջրի ծախարը վարստ և ծանծաղ սեզոններին: Ժամանակակից սջխարհագրութիւն ունը որպէս գիտութիւն ուն ակարծ է ոչ միայն նկարագրի հետազոտվող օբյեկտները և երևույթները, այլ և կանխատեսի հետևանքները, որոնք բացասական երևույթների առաջացումը բնութիւն ան մեջ, ռաջիոնալ օգտագործել ռեսուրսները, և ուծել գլոբալ հարցեր: Ուստի դարոցում ուսուցանվող սջխարհագրական մեթոդների շարքում կարելի է ընդգրկել նաև սջխարհագրական կանխատեսում մեթոդը:

Կ' սպիտակ, սջխարհագրական հետազոտման մեթոդների դերը անգնահատելի է սջխարհագրութիւն ան, որպէս գիտութիւն ան ձևավորման գործում, իսկ որպէս դասավանդման թեմաներ, անհրաժեշտ է, կատարել իմբայի ն և անհատական հետազոտութիւն ուններ, գործնական սջխառնքներ: Կջխարհագրութիւն ան դասավանդման գործնական ուղղվածութիւն ան բարձրացումը կախված է սջխարհագրական դիրքից, օրինակ դաշտայի ն մեթոդը գործնականում իրականացնել ու համար ակարծ է մոտակայ քում և ինի վարստ գետկամ գետակ: Կարևոր է սջխարհագրական հետազոտութիւն ունների ընտրութիւն ան առանձնահատկութիւն ունը դասավանդման գործընթացում և դրանց վերլուծական հնարավորութիւն ունը:

Գրականության ցանկ

1. Ա Աննայ ան, Հասարակական-աշխարհագրական հետազոտությունները ուսանողների մեթոդները, Երևան 2008թ., 260 էջ
2. Լ. Վալ Եյ ան, Աշխարհագրական գիտությունները ուսանողների մեթոդաբանական և տեսական հիմունքներ, Երևան 2008 թ., 264 էջ
3. Ա Աննայ ան, Թ Վարդանյ ան, Ա Հովսեփ ան, Ա Գրիգորյ ան, Ա Պողոսյ ան, Աշխարհագրություն ուն 10, Երևան 2017 թ., 222 էջ
4. Ա Ա Սիմոնյ ան, Սոցիալական միջավայրի դաստիարակչական ազդեցությունը և կառավարումը, Երևան 1976 թ., 144 էջ
5. Г.Я. Стройк, Краткий очерк истории математики, Москва 1990 г